

אזרחות

2 יחידות לימוד

הוראות לנבחן

- א. משך הבחינה: שעתיים ורבע.
- ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה ארבעה פרקים.
פרק ראשון	—	(14x1)	—	14	נקודות
פרק שני	—	(9x3) + (13x1)	—	40	נקודות
פרק שלישי	—	(12x2)	—	24	נקודות
פרק רביעי	—	(11x2)	—	22	נקודות
סה"כ	—		—	100	נקודות
- ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.
- ד. הוראות מיוחדות: אין.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב כפגישה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "טיוטה" בראש כל עמוד טיוטה. רישום טיוטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

בהצלחה!

/המשך מעבר לדף/

השאלות

פרק ראשון (14 נקודות)

ענה על אחת מהשאלות 1-2.

1. אישה נכה, המתגוררת בקומה העליונה בבניין ללא מעלית, התקינה מעלון (מתקן מיוחד להעלאת כיסא גלגלים). מתקן זה מאפשר לה להגיע לקומת מגוריה ולהיכנס לדירתה באופן עצמאי, כמו כל דייר אחר בבניין.

השכנים של הדיירת הנכה דרשו ממנה לפרק את המעלון, בטענה שהוא מכער את חדר המדרגות ומוריד את מחירי הדירות שלהם.

א. ציין והצג זכות שביקשה הדיירת הנכה לממש באמצעות התקנת המעלון. הסבר כיצד זכות זו באה לידי ביטוי בקטע.

ב. ציין והצג את הזכות שבשמה דרשו השכנים מהדיירת לפרק את המעלון. הסבר כיצד זכות זו באה לידי ביטוי בקטע.

2. מועצת עירייה מסוימת אישרה תקציב לבניית מתקני ספורט בעיר. כעבור שנה נחקר ראש העירייה על ידי המשטרה בחשד שהעביר כסף מתקציב זה שלא כדין לעמותת חברתית שבראשה עמד. בחקירתו במשטרה הדגיש האיש שלא לקח את הכסף לעצמו אלא העביר אותו לעמותה זו, שמטרתה לסייע לקשישים ולחלק מזון ובגדים לנוזקים. לדבריו, הוא עשה זאת כדי שהעמותה תוכל להמשיך לפעול לרווחת הקשישים והנוזקים.

א. ציין והצג את סוג העבריינות הפלילית שראש העירייה נחשד בה. הסבר כיצד סוג העבריינות שציינת בא לידי ביטוי בקטע.

ב. ציין והצג את הזכות החברתית שהעמותה מקדמת, לטענת ראש העירייה. הסבר כיצד זכות זו באה לידי ביטוי בקטע.

פרק שני (40 נקודות)

בפרק זה עליך לענות על ארבע שאלות:
על שלוש מהשאלות 3-7 (לכל שאלה – 9 נקודות)
ועל אחת מהשאלות 8-9 (לשאלה – 13 נקודות).

ענה בקצרה על שלוש מהשאלות 3-7.

3. הצג שני מוסדות של מדינת ישראל המבטאים את האופי היהודי שלה.
  4. הצג את שלב הקריאה השנייה ואת שלב הקריאה השלישית בחקיקת חוק במדינת ישראל.
  5. הצג שתי חובות של אזרח במדינה דמוקרטית.
  6. הסבר מהי אחריות מיניסטרילית.
  7. הצג את עקרון הדמוקרטיה המתגוננת.
- ענה על אחת מהשאלות 8-9.
8. הצג את עקרון הגבלת השלטון.
הסבר כיצד עקרון הגבלת השלטון ממומש באמצעות חופש הביטוי.
  9. הסבר מהו משאל עם.
הסבר מדוע השימוש במשאל עם עלול להעמיק את השסע הלאומי בישראל.

פרק שלישי (24 נקודות)

בפרק זה שני קטעים. אם למדת את הנושאים שבאשכול א' (הרחבה בנושא מדינת ישראל כמדינה יהודית), קרא את קטע 1, וענה על שתיים מהשאלות הקשורות אליו. אם למדת את הנושאים שבאשכול ב' (הרחבה בנושא פוליטיקה וממשל בישראל), קרא את קטע 2 (בעמוד 5), וענה על שתיים מהשאלות הקשורות אליו.

קטע 1

אם למדת בהרחבה את הנושאים שבאשכול א', קרא בעיון את קטע 1, וענה על שתיים מהשאלות הקשורות אליו.

מתוך דברים של מרצה ישראלי בהרצאה שנשא בפני מנהיגים מיהדות התפוצות: רוב אזרחי ישראל רואים בישראל מדינה יהודית ודמוקרטית. לאופי היהודי של ישראל יש מאפיינים רבים, למשל סמל המדינה, הדגל, ההמנון, השפה העברית והמורשת היהודית שמערכת החינוך מחזקת אותה. אבל אני סבור כי תמצית קיומה של ישראל כמדינה יהודית באה לידי ביטוי בחוק השבות. לדעתי חוק זה הוא פעולה מתקנת ולא אפליה, שכן זו הדרך לשמר רוב יהודי במדינה. בנוסף החוק מבטא את המחויבות של המדינה ליהודי התפוצות. ישראל לא רק משמשת מוקד הזדהות לאומי ורגשי ליהודי כל העולם, אלא גם מאפשרת לכל יהודי לשוב למולדתו בכל עת שירצה.

כמדינה דמוקרטית ישראל צריכה לאפשר לאזרחיה היהודים, שהם רוב במדינה, להחליט אם ברצונם לקיים אורח חיים יהודי, ואם כן – כיצד לעשות זאת. לדעתי חקיקה דתית נוספת עלולה להגביר את ההתנגדות לדת ואת הניכור מהיהדות, ולכן היא אינה רצויה. המדינה צריכה לאפשר את קיום הזרמים השונים ביהדות (אורתודוקסי, רפורמי, קונסרבטיבי וחילוני), וכן לתת לכל אדם לבחור בזרם הרצוי לו על פי אמונתו.

נוסף על כך, מן הראוי שיתקיים דיון שישתתפו בו אזרחי ישראל מכל הקבוצות בחברה כדי לבדוק את משמעות ההגדרה של המדינה כמדינה יהודית ודמוקרטית. דיון זה אמור גם לנסות להגיע לניסוח של עקרונות וערכים המקובלים על הכול והמכירים בצרכים וברצונות של כלל האזרחים. הדבר יסייע למדינה להבטיח את יציבותה החברתית ולגשר בין הקבוצות השונות החיות בה.

(מעובד לפי מאמר מהאתר של מכון מנדל למנהיגות)

ענה על שתיים מהשאלות 10-12 (לכל שאלה – 12 נקודות).

שים לב: בחלק הראשון של כל שאלה (הצגת מושג), עליך לענות על פי מה שלמדת, ולא על פי הקטע.

10. הצג את חוק השבות.

הסבר כיצד חוק זה מממש את היותה של ישראל מדינה יהודית, לדעת כותב המאמר.

11. הצג את השסע הדתי במדינת ישראל.

הסבר כיצד גורם אחד לשסע זה בא לידי ביטוי בדבריו של כותב המאמר.

12. הצג את רעיון האמנה החברתית.

הסבר כיצד רעיון זה בא לידי ביטוי בדברי כותב המאמר.

/המשך בעמוד 5/

אם למדת את הנושאים שבאשכול ב' (הרחבה בנושא פוליטיקה וממשל בישראל), קרא את קטע 2 וענה על שתיים מהשאלות הקשורות אליו.

קטע 2

אם למדת בהרחבה את הנושאים שבאשכול ב', קרא בעיון את קטע 2, וענה על שתיים מהשאלות הקשורות אליו.

במדינת ישראל נהוגות כל המש שנים בחירות דמוקרטיות למועצת הרשות המקומית וגם לתפקיד ראש הרשות המקומית. בדרך זו יכולים כל תושבי הרשות המקומית להשתתף בניהול ענייני הציבור במקום מגוריהם. בשלטון המקומי יש לנבחרים מחויבות כלפי ציבור בוחריהם, אולם לא תמיד הנבחרים מצליחים לעמוד במחויבות זו.

רבות מהרשויות המקומיות סובלות ממשבר מבחינה כספית ומבחינה ארגונית. בחלק מהרשויות המקומיות המצב חמור במיוחד, משום שרבים מהתושבים מתפרנסים מעבודה ברשות המקומית. בהיעדר מפעלים, עסקים ותקציבים מספיקים לפיתוח, הרשויות מקומיות הפכו למעסיקים המקומיים העיקריים, והגירעון הכספי שלהן פוגע במקור הפרנסה של תושביהן. בשל המשברים במספר רב של רשויות מקומיות, וביניהן עיריות, פיזר שר הפנים את המועצות של הרשויות האלה, ומינה במקומן ועדות קרואות.

לדעתי, השלטון המקומי נכשל במשימתו להוות רשות חברתית ואזרחית, המשרתת את תושבי המקום, מאחדת ביניהם ופועלת לקידום היישוב. כדי להביא לשינוי המצב אני מציע לעודד יוזמה של תושבים שישפיעו על נבחרי הציבור לקדם את צורכי היישוב ולפתח אותו. השינוי צריך לבוא מתוך החברה האזרחית, והיא צריכה להתאחד, להקים עמותות, ולפעול לקידום צורכי התושבים. בדרך זו נוכל לגרום לשינוי המיוחל.

(מעובד מתוך פנורמה, 1.6.2008)

ענה על שתיים מהשאלות 13-15 (לכל שאלה – 12 נקודות).

שים לב: בחלק הראשון של כל שאלה (הצגת מושג), עליך לענות על פי מה שלמדת, ולא על פי הקטע.

13. הצג אחד מהתנאים לבחירות דמוקרטיות (מחזוריות או כלליות או התמודדות חופשית).

הסבר כיצד התנאי שהצגת בא לידי ביטוי בדבריו של כותב המאמר.

14. הצג את המושג ועדה קרואה.

על פי הקטע, הסבר כיצד מינוי של ועדה קרואה מבטא את המעמד של השלטון המקומי ביחס לשלטון המרכזי.

15. מהי קבוצת אינטרס?

הסבר כיצד פעילות של קבוצת אינטרס באה לידי ביטוי בהצעה של כותב המאמר.

/המשך בעמוד 6/

פרק רביעי (22 נקודות)

ענה על שתיים מהשאלות 16-20 (לכל שאלה – 11 נקודות).

16. באחד המפעלים בישראל החליטה הנהלת המפעל לאסור הקמה של נציגות עובדים. כמה פועלים במפעל פנו למנהל והתלוננו כי מעשה זה של ההנהלה פוגע בזכות מסוימת של העובדים. המנהל דחה את תלונתם. בעקבות זאת פנו הפועלים האלה לשאר העובדים בקריאה לפעול יחד אתם לשיפור מצבם של כלל העובדים במפעל.

– ציין והצג את הזכות של העובדים שנפגעה בעקבות התחלטה של הנהלת המפעל.
הסבר כיצד זכות זו באה לידי ביטוי בקטע.

17. בעלי בניין באחת הערים בקנדה אסרו על יהודים שגרו באותו בניין לבנות סוכות במרפסות דירותיהם בחג הסוכות. כך נמנעו מהדיירים היהודים לקיים את אחת ממצוות החג. הדיירים היהודים עתרו לבית המשפט העליון בדרישה לבטל את האיסור על בניית הסוכות. הם טענו שאיסור זה פוגע באחת מזכויותיהם.

בית המשפט העליון קיבל את העתירה, ופסק כי ליהודים מותר לבנות סוכות במהלך החג, במרפסות של דירות הנמצאות בבתים משותפים, גם אם בעלי הבניינים מתנגדים לכך.

– ציין והצג את הזכות שבית המשפט הגן עליה בהחלטתו.
הסבר כיצד זכות זו באה לידי ביטוי בקטע.

18. כל אדם המבקש להפוך לאזרח במדינה מסוימת נדרש לעמוד בכמה תנאים: עליו לשלוט בשפה הרשמית המשותפת לכל הקבוצות במדינה, וכן לקבל על עצמו מחויבות לערכים הדמוקרטיים, המקובלים במדינה.

– ציין והצג את סוג הלאומיות שעליה מבוססת האזרחות במדינה זו.
הסבר כיצד סוג הלאומיות הזה בא לידי ביטוי בקטע.

19. באחת המדינות פרסמה רשות הדואר חוברת הנחיות בנושא הנפקת בולים חדשים. בחוברת נאמר כי רצוי שהאיורים על גבי הבולים החדשים יהיו מגוונים ויתבססו על נושאים המייחדים קבוצות שונות באוכלוסייה, כגון תלבושות עממיות, טקסים ומאכלים אופייניים לקבוצות שונות.

— ציין והצג עיקרון דמוקרטי שבא לידי ביטוי בהנחיות של רשות הדואר לבחירת האיורים.

הסבר כיצד עיקרון דמוקרטי זה בא לידי ביטוי בקטע.

20. במדינות רבות בעולם מתנהל ויכוח על שיטת הבחירות הרצויה לפרלמנט. גם בישראל מתקיים דיון ציבורי על שיטת הבחירות לכנסת: יש הטוענים שצריך לשנות את השיטה הקיימת, ויש התומכים בהמשך קיומה.

הבע את עמדתך בעניין זה. הצג שני נימוקים התומכים בעמדתך ומתבססים על מושגים מתחום האזרחות.

בכתיבתך הקפד על הרכיבים האלה:

א. טענה — הצגת עמדתך באופן ברור.

ב. הנמקה — הצגת שני נימוקים, שבאמצעותם תבסס את טענתך על מושגים וידע

מתחום האזרחות.

בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך